

Vyšehrad ROZHOVORY

A portrait of an elderly woman with short, wavy white hair and glasses. She is resting her chin on her right hand, looking directly at the camera with a slight smile. She is wearing a black turtleneck sweater, a pearl necklace, and a watch on her left wrist. The background is a dark bookshelf filled with books.

Michal Stehlík /
Kamila Bendová
MŮJ ŽIVOT
S VÁCLAVEM
A CHARTOU

Můj život s Václavem a Chartou

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Michal Stehlík / Kamila Bendová
Můj život s Václavem a Chartou – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Michal Stehlík / Kamila Bendová

MŮJ ŽIVOT S VÁCLAVEM A CHARTOU

Michal Stehlík /
Kamila Bendová
**MŮJ ŽIVOT
S VÁCLAVEM
A CHARTOU**

Vyšehrad

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa! Vše potřebné se dozvíte na www.restorio.cz.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

© Michal Stehlík, Kamila Bendová, 2024

ISBN tištěné verze 978-80-267-3003-3

ISBN e-knihy 978-80-267-3004-0 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-267-3005-7 (1. zveřejnění, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-3006-4 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)

1 | Rodina a dětství

Začněme vámi a vaším rodinným zázemím. Snad se nebudete cítit jako u výslechu... Tatínek, maminka, bratr, rodina, rodinní přátelé a známí?

Můj otec byl univerzitní profesor a právník Zdeněk Neubauer. Rodina pocházela z Domažlic a jeho maminka, moje babička, byla spřízněná s rodinou Brdlíkových, která je v jižních Čechách poměrně známá. Otcův dědeček byl švec a bydlel v Plzni kousek od náměstí. V rodině se tradovalo, že je tam prý někde zvon, na kterém jsou jména řemeslníků snad ze 16. století a příjmení Neubauer se mezi nimi dá najít. Jméno babičky bylo Marčanová a my vždycky tušili, že by to mohlo být z francouzského „marchand“, tedy obchodník, snad jako nějaký pozůstatek z napoleonských válek.

Otec pocházel ze šesti dětí, čtyři kluci a dvě holky. Narodil se jako druhý v řadě a byl takové to vzorné dítě. Sice býval v dětství nemocný, prý ho trápily časté angíny, ale doháněl to pílí. Dokonce snad měl jít na gymnázium o rok dříve než ostatní. Bydleli nejprve v Plzni, kde se otec narodil, později se přestěhovali do Olomouce. Viděla jsem třeba fotografii z ročenky olomouckého gymnázia, jak tam někdy v sekundě recitoval básničku, prostě vzorňák.

Studoval práva v Brně a stal se jedním z vůbec prvních promovaných absolventů, protože studia dokončil dříve než ostatní spolužáci. Jeho otec, syn toho plzeňského ševce, se také živil jako právník a dotáhl to docela vysoko – stal se

dokonce ředitelem plzeňských drah. Otec se potom v Brně zabýval více věcmi. Věnoval se národnímu pojištění, hodně se soustředil na pojištění horníků. Zřejmě v tom byl dost úspěšný, protože se brzy stal zaměstnancem brněnského penzijního ústavu a posléze i jeho ředitelem.

Zároveň byl ale rovněž mimořádným profesorem na právnické fakultě Masarykovy univerzity a také členem brněnské normativní právnické školy. Kromě mnoha článků tehdy napsal knihu s názvem Státověda a theorie politiky, která vyšla v roce 1947 a brzy byla rozebrána. Znovu vyšla hned v roce 1948, ale to už šla do stoupy, protože šlo o jednu z mála právnických knih, která si dovolila nepodléhat vševládnému marxismu. Ještě v roce 1968 k nám domů přišli nějací studenti a zajímali se o ni. Když už to pak šlo, tak jsem ji v roce 2006 nechala znovu vydat.

Moje maminka Štěpánka, rozená Makowská, byla otcovou studentkou, o sedm let mladší, ročník 1908. Pocházela z rodiny polských zemanů, kteří přišli na Moravu, byla ze čtyř dětí, měla sestru a dva bratry. Když bylo mamince patnáct, otevřela se jí možnost vyrazit do světa. Tehdy se organizovala jakási akce, kdy se vybrala nejchytřejší děvčata ze škol a poslala se na studia do Francie. Muselo to být hodně náročné, protože když tam přišly, neuměly ani slovo francouzsky. A Francouzi se hodně věcí drtí nazpaměť, takže jediné, na co maminka vzpomínala, bylo, jak si holky mezi sebou učivo rozdělovaly, každá se nabífovala jednu pasáž a pak ve tři hodiny ráno chodily na záchod, kde se to vzájemně učily. Nároky byly zřejmě opravdu nesmírně vysoké, ale maminka nakonec dokázala získat francouzskou maturitu. Společně s ní tam studovala třeba i budoucí manželka filosofa Jana Patočky Helena nebo Luisa Urxová, nevím, jak se jmenovala za svobodna, ale později se provdala za komunistického, za války popraveného novináře Eduarda Urxe a v sedmdesátých letech podepsala Chartu 77.

Maminka údajně chtěla ve Francii zůstat, že by snad pracovala v parfumerii, ale to znám jenom z vyprávění. Když

se pak vrátila do Brna a začala studovat práva, seznámila se s mým tatínkem. Byla velmi hezká a otec se o ni dlouhou dobu ucházel, „deset let se Trója dobývala“ ... Vzal se v roce 1938 a svatba vypadala nejspíš tak, že nějaký úředník přišel k nim do bytu a bylo.

Otec byl velmi společenský, hodně se přátelil třeba s Brázdovými. Možná znáte malíře Pavla Brázdu, jeho matka Eva Brázdová byla dcerou sestry Karla a Josefa Čapkových Heleny Čapkové, později Palivcové, a jeho otec Osvald Brázda byl zase ve své době významným brněnským advokátem. Brno je strašně malé, takže všechny ty kruhy se prolínaly, znaly a vzájemně stýkaly.

Otec jako ředitel penzijního ústavu zařizoval a doporučoval lidem penze, maminka dokonce tvrdila, že to byl on, kdo vymyslel rodná čísla. Každopádně je pravda, že pro něj byl pracovně vždycky nejdůležitější rok narození a pak rozdělení na muže a ženu. Váže se k tomu jedna rodinná legenda, kterou už asi nikdo nikdy nedokáže potvrdit ani vyvrátit. Naši se znali poměrně dobře s Halasovými a jezdili s nimi do Kunštátu. Když začala válka, otec věděl, že František Halas na tom nebude finančně nijak moc dobře, proto mu vymyslel nemoc a dali mu na ni penzi. Halas mu myslím na oplátku zase nějak pomohl s tím, aby vyšla Státověda. Smutným paradoxem této příhody ovšem je, že šlo o růži v nohách, kdy otec vycházel z toho, co na úřadech zabere a na co se penze dostane, jenže František tuto nemoc pak skutečně dostal a v roce 1949 na ni zemřel.

V Brně jste tedy měli spoustu kontaktů.

Třeba ředitelem známého brněnského nakladatelství Atlantis, které původně vydávalo brožované číslované knížky, byl v té době otcův zaměstnanec Jan V. Pojer, tudíž skoro celou tu řadu Atlantis máme tady doma. Někdy v roce 1965, když už jsem chodila s Vaškem, jsem se mu chtěla trochu pochlubit, že mám slavné známé. Pár by se jich totiž našlo: Brázdovi, Palivec... A jedním z nich byl i tenhle pan Pojer.

Při společné návštěvě Brna jsme si zjistili jeho adresu a v neděli se za ním vydali. Bydlel ve vile někde na okraji Brna. Stojíme tedy před domem a ptáme se, jestli bychom s panem Pojerem mohli mluvit. Někdo vyšel na balkon, nevím už, zda jeho paní nebo dcera, a povídá, že je v kostele. Tak jsem se zeptala, kdy přijde a jestli s ním můžeme mluvit. A rovnou dodala, že jsem dcera profesora Neubauera. Ta paní se na mě mrazivě podívala a řekla, že pan profesor měl chlapečka. Snažila jsem se jí to vysvětlit – ano, pan profesor měl za války chlapečka, já se narodila až po válce, ale ona pořád dokola opakovala, že pan profesor měl chlapečka. Nepodařilo se mi ji přesvědčit, že jsem dcerou svého otce. Myslím, že to pěkně ukazuje, jak strašně se lidé tehdy báli.

Strach je velké téma. A vaši rodiče se museli vypořádat i se strachem z války.

Když Němci zavřeli vysoké školy, tak se naši taky jistě báli. Otec se nikdy do politiky příliš nezaplétal, vím ale, že během války několik měsíců spal doma v jakési provizorní skrýši. A je pravda, že Brnem za války prošla fronta. Můj bratr Zdeněk si ostatně dlouho s sebou nesl temné dětské vzpomínky na pád protějšího domu.

Váš bratr se narodil v roce 1942, vy krátce po válce, v roce 1946. Jak se vaší rodině žilo během války a po osvobození? Pro rodinu se dvěma malými dětmi to musela být složitá situace.

Ani pro otce, i když byl ředitelem penzijního ústavu, to za války nebylo jednoduché. Vydržel na dané pozici do roku 1943, přežil v Brně celou heydrichiádu, pak ho ale přeložili do Prahy a na jeho místo dosadili nějakého německého ředitele. Po válce proti němu ale stejně vedli kolaborantské řízení podle malého dekretu, na základě podkladu nějakých dvou zaměstnanců, kterým on přitom pomáhal a jejich práci opravoval. Otec to strašně těžce nesl. Jak už to v takových situacích bývá, lidé se od něj odtahovali.

Asi nesměl do procesu ani přednášet na univerzitě, díky čemuž měl čas dopracovat svoji Státovědu, i když tehdy ještě průběžně spolupracoval na československé ústavě a na zákoně o penzijním pojištění.

Jestli se nepletu, tak někdy v roce 1947 se konal soud. Trval asi jen deset minut a otec byl osvobozen. Myslím si ale, že to v něm zanechalo určitou pachut' a patrně i proto se z Prahy do Brna už nikdy úplně nevrátil. V sobotu odpoledne vždycky odjížděl domů za rodinou do Brna a v neděli se zase do Prahy vracel, což pro nás a hlavně pro něj bylo po všech stránkách obtížné.

Bratr Zdeněk se narodil za heydrichiády. Brněnská porodnice byla německá, takže se chodilo rodit do českého sanatoria, které ale zase nebylo zrovna nejlepší. Mému strýčkovi tam například zemřely hned dvě děti. Zdeněk byl pravostranně ochrnutý, ale nikdy se vlastně tak úplně nezjistilo, zda to byla obrna, nebo jestli za to mohl špatně provedený klešťový porod. Každopádně bratr až do nějakých svých dvou a půl let nechodil. Až pak mu dělali nějakou operaci, aby se vůbec mohl naučit pohybovat. Přesto všechno byl nesmírně šikovný, rychle mluvil, rychle chápal. Halas o něm vždycky vyprávěl, že když ho jako malého potkal, tak Zdeněk říkal: „Jak se jmenuju, nevím, jak se telefoná, nevím, a kde bydlím, nevím.“ Otec se bratrovi nesmírně věnoval. Poměrně dost ho trápilo, že je postižený. Snažil se s ním proto trávit co nejvíce času, vyprávěl mu pohádky, vymýšlel básničky, písničky, třeba o rytíři Zdenečkovi a podobně. Potíž byla ale v tom, že nebyl věčně doma, že za námi permanentně dojížděl.

Já za své narození vlastně tak trochu vděčím americkému prezidentovi Eisenhowerovi. Když po válce přijel do Prahy, maminka se na něj jela podívat a bohužel tehdy potratila. A tak jsem se já narodila až potom, v roce 1946. Ale i když jsem byla mladší než bratr, vždycky jsem věděla, že se o něj mám starat. A je pravda, že naše vzájemné vztahy byly opravdu velmi intenzivní.

Zasáhl nějak do osudu rodiny únor 1948?

Bezprostředně po „slavném“ únoru, 2. nebo 3. března, byl otec takzvaně „odstoupen od výuky“. A jak to tak chodí, nikdo se ho nezastal. Po roce byla dokonce brněnská právnická fakulta zrušena, což nejspíš bylo do jisté míry zapříčiněno i tím, že měla v té době o něco lepší pověst než pražská. Přednášel tam prof. František Weyr a fungovala tzv. normativní škola. Předtím v Brně působil prof. Karel Engliš, se kterým se naši taky znali.

Jak vlastně vaše rodina fungovala, když otec prakticky od války neustále dojížděl a pendloval mezi Brnem a Prahou?

My jsme nikdy neměli žádnou chatu, na prázdniny nás maminka většinou posílala k různým známým. Každý jsme ale jezdili jinam. Zdeněk k „tetě Udunce“, mamčině kamarádce Ludmile Stříbrné, což byla velmi vzdělaná a moudrá učitelka na základní škole v Želešicích, kde byl vinohrad a několik včelích úlů. Já jezdila nejdřív do Holoubkova a potom do Rokycan k jiné mamčině přítelkyni, k „tetě Šinde“ (Šindelářové).

Otec v Praze bydlel nejdřív se svou maminkou, později pak u sestry, což ale nebylo jednoduché, protože byt byl malý. Pořád chtěl ušetřit na to, že se přestěhujeme do Prahy, jenomže o většinu úspor přišel po měnové reformě. Mnoha lidem pomohl a poradil, ale dělal to všechno zadarmo, protože byl státní úředník. V Praze pracoval v penzijním ústavu na Žižkově, v té kachlíkárně, kde pak sídlilo ÚRO,¹ pak se přestěhovali na Smíchov. V rámci své práce se spolupodílel také na zákoně o důchodovém zabezpečení.

Na podzim 1953 jsme se nakonec do Prahy velice složitým způsobem přece jenom stěhovali. V Brně jsme totiž v domě penzijního ústavu sice měli velký byt, ale oni nám

---

¹ Ústřední rada odborů měla sídlo na pražském Žižkově, v budově pozdějšího Domu odborových svazů (dnes Radost). Podle zákona o přebudování národního pojištění z roku 1951 byla ÚRO také vrcholným orgánem nemocenského pojištění.

tam dokonce jednu dobu vnutili podnájemníka a nakonec byt svévolně rozdělili na tři. V Praze jsme pak bydleli ve Štěpánské ulici, na rohu s Řeznickou, v poměrně tmavém a o poznání menším bytě, než byl původně ten brněnský.

V roce 1954 ovšem otce našli někde v parku v bezvědomí a zjistilo se, že dostal infarkt a prodělal anginu pectoris. Ležel dlouho v nemocnici kousek od nás, v ulici U nemocnice, kam jsem za ním denně chodila, dokud ho nepřesunuli jinam, kam už jsem jako dítě nesměla. Nakonec se částečně vrátil domů, ale pořád dlouhé týdny trávil po nemocnicích. Navíc po něm neustále chtěli nějakou práci. Skončil pak v Krči, kde 20. února 1956 zemřel.

Jaký ten váš vztah s tatínkem byl? Když zemřel, byla jste desetiletá holka. A do té doby to byl, jak jste sama říkala, život plný přejezdů.

Jednoduché to mezi námi rozhodně nebylo. Ale těžší vztah s ním měl Zdeněk, který například bojkotoval otcovy pravidelné procházky Prahou, protože těžce nesl opuštění Brna. A já – jako vzorná sestřička – byla na bratrově straně. Denně jsem ale za otcem chodila do nemocnice. Na druhou stranu jsem pořád byla moc malá. Otec mi hezky kreslil a pomáhal mi třeba i s kreslením do školy.

Ke svému o čtyři roky staršímu bratrovi jste ale měla blízko.

Zdeněk měl tu nevýhodu, že se svým handicapem jezdil často do ozdravoven. Pobyt v daném prostředí pro něj ale musel být dost obtížný, protože podobná ochrnutí bývají často spojená i s postižením mentálním. Nikdy se tam proto pořádně nic nenaučil, tudíž to doháněl doma. Maminka navíc trvala na tom, aby se naučil psát pravou, přestože právě pravou stranu měl ochrnutou. Nakonec to dokázal. Já jsem ostatně taky asi přeučená levačka.

Našikmo od našeho pražského bydliště byla tehdy jedenáctiletka, tam, kde je dnes akademické gymnázium. Maminka nás tam oba dostala, i když jsme měli formálně

chodit do školy ve Vodičkově, nejen proto, že škola byla blíž, ale hlavně měla pocit, že s ní budeme mít větší naději vystoupat na další stupně.

Po otcově smrti pak vynaložila obrovskou energii, aby Zdeňka poslala do Ženevy ke své sestře, doktorce Marii Čakrtové. Ta před válkou odjela na Fulbrightovo stipendium do Ameriky a potom pracovala v Ženevě ve Světové zdravotnické organizaci WHO. Původně tam měl můj bratr strávit jenom šest týdnů, mamince se ale několikrát podařilo jeho pobyt ve Švýcarsku prodloužit, dokonce to snad zařizovala nějak přes Zápotockého prezidentskou kancelář. Nakonec tam zůstal rok a tři čtvrtě.

Pro Zdeňka byly ty necelé dva roky v Ženevě nesmírně důležité – naučil se francouzsky, částečně anglicky, latinu studoval, chodil do výborné mezinárodní školy. S tetičkou navíc cestoval, byli na horách, u moře, na Korsice, v Paříži. To si v tehdejší době málokdo vůbec dokázal představit, to bylo opravdu neuvěřitelné.

Když se pak vracel domů, jeli jsme mu na letiště naproti i s naším podnájemníkem, sympatickým docentem z techniky. Já Zdeňka skoro nepoznala, jak vyrostl a začal mutovat. Z dnešního pohledu ale bylo fascinující, že na letišti jsme byli skoro sami, bylo tam hrozně málo lidí.

Zdeňkovi se pak za tři měsíce podařilo dohnat celý promeškaný ročník a hodně se toho pro něj změnilo. Než odjel, uměli na něj spolužáci být jako na postiženého zlí. Ale po návratu ze Západu se – i pro ně – dostal do úplně jiného světla. Možná to zjednodušuji, ale přišlo mi, že najednou pro ně byl ohromně zajímavý, protože strávil nějakou dobu ve světě a uměl cizí jazyky.

Vám se taky podařilo vyrazit za hranice?

Ano, v roce 1964, rovněž do Ženevy. Zdeňk za mnou přijel a provázal mě. Dokonce jsem tam chodila do kurzu francouzštiny. Ani tahle cesta ale neproběhla zcela bez komplikací, protože i když jsem měla pas a švýcarské i fran-

couzské vízum, dokumenty platily jen na jeden vstup. Když jsme měli jet s kurzem do Chamonix, což bylo kousek za hranicemi ve Francii, tetička mě nepustila, bála se, abych tam nezůstala trčet, když nemám vízum na opakovaný vstup do Švýcarska. Obstrukcí bylo na obou stranách opony dost. Když chtěl někdo naopak přijet do Československa, musel mít jasně napsané, kde má povoleno překročit hranici, jinde ho prostě nepustili.

Měli jste v zahraničí – kromě tetičky v Ženevě – ještě nějaké další příbuzenstvo?

Jednoho strýčka ve Vídni, který si vzal Rakušanku. V šedesátých letech tam za ním všichni jeho příbuzní najednou začali jezdit, z čehož tedy jeho rakouská manželka zrovna moc nadšená nebyla. Nikdo z nich neměl ani korunu, ale všichni si mysleli, že je určitě milionář a pozve je nejmíň do Hiltonu. Podobný přístup byl naprosto běžný a přijde mi poměrně typický pro tehdejší dobu, i když se o tom málo mluví. Já u strýčka strávila den nebo dva, než jsem jela do Ženevy, tudíž jsem Vídeň maličko poznala. Třikrát se mi tam stalo, že jsem někde promluvila česky a okamžitě ke mně někdo přiskočil a začal na mě mluvit mojí rodnou řečí. Jednou dokonce zastavilo auto a německy se mě někdo ptá, zda nechci svézt, já česky odpověděla, že to mám jen kousek, a on taky promluvil česky, prostě neuvěřitelné.

Jak se změnila rodinná situace po otcově smrti v roce 1956? Přece jen to musel být velký zásah i po sociální stránce.

Byli jsme strašně chudí, ale já to nikdy moc nevnímala, možná i díky tetičce v Ženevě, která nám posílala šaty. Nosila jsem vždycky trošku zajímavější, byť obnošené oblečení.

Maminka v polovině padesátých let nastoupila do Artie² – podniku pro vývoz a dovoz kulturních statků. Pracovala

---

² Podnik pro zahraniční obchod Artia byl založen opatřením ministra zahraničního obchodu v roce 1953 jako společnost pro dovoz a vývoz